

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.— "
četrt leta . . . 2:50 "
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostojne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 14 h

. . . dvakrat . . . 12 "

. . . trikrat . . . 10 "

za nadaljna uvrčenja od petit-vrste po 8 h.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka »Učiteljskega Tovariša« izide dne 24. marca 1916.

Snujmo šolarske vojne muzeje.

Živimo v zgodovinsko najbolj krvavem času; zakaj boj, ki ga bije že nad 18 mesecev ves civilizirani svet prosvetlene Evrope, pač nima primere v svetovni povestnici, in takega boja menda tudi več ne učaka človeški rod!

Lahko umljivo je tedaj, da izkuša sedaj trpeči rod ohraniti kolikor toliko jasno sliko, živ spomin na krvavi ta ples, kjer se borita dve državi z nadčloveško hrabrostjo za svoj obstanek proti stokratni premoči v svesti si, da morata streti v prah oholega nasprotnika.

V večni spomin na ta gigantski boj stavijo po raznih mestih več ali manj posrečene spomenike, vzdavajo spominske plošče, izdajajo spominske knjige itd. — Poudarjati menda ni treba posebe, da imajo tudi tu razni denarni spekulantje svoje umazane prste vmes!

V najnovejšem času se je porodila še najboljša misel — snovati po večjih mestih nekake vojne muzeje, kjer se ohrani našim potomcem večni memento, kaj vse si je človeški um izmislil, da čim prej in izdatneje uničuje človeška življenja, ta umotvor božje modrosti.

Ker pa je sedanja vojna posegla s svojo kruto roko tudi v najoddaljenejšo gorsko vas, in ker ni skoro rodovine širom božje zemlje, ki bi ne objokavala izgube dragega svojca, oziroma ni družine, ki bi ne imela kakega junaka v boju, je pač umestno, da tej vojni postavimo tudi v najoddaljenejši vasi primeren spomenik, ki bo trajno in najdovzetneje vplival na našo bodočnost, na našo mladino!

V ta namen ustanovimo na vsaki šoli nekaj krajevnih šolskih vojni muzej, kjer naj se zberejo vse stvari, ki se dobe v dotičnem šolskem okolišču, spominjajoče in nanašajoče se na to krvavo klanje.

Po naših mislih naj bi tak muzej obsegal nekako sledeče stvari:

1. Po možnosti naj bi se zbrale slike vseh onih vojakov-junakov iz šolskega okolišča, ki so padli za dom. Na sliki naj se navede kraj in dan smrti. (Glej »Ehrenhalle«!)

2. Zbere naj se po učencih kolikor možno mnogo vojnih dopisnic, ki naj se shranijo v posebni knjigi ali pa — kakor je nasvetoval neki hrvaški kolega v »Napredku« — prepisejo v posebno knjigo-kroniko. Umevno, da z važnejšimi dogodki. —

3. Ta ali oni prinese iz vojne kako orožje, kak izstrelek ali kaj sličnega. Po možnosti naj se izkuša dobiti take stvari za muzej, in vojno ministrstvo bi gotovo tudi rado prispevalo k tej točki.

4. Zbero naj se vsi odloki, okrožnice, oklici itd., ki so bili izdani povodom te vojne, v posebno mapo. Tudi razne knjige in brošure, nanašajoče se na vojno, bi dobile tu svoj prostor.

5. Zbero naj se vsi izkazi o nabiranju vojnega davka, »Pesem o vinarjih«, izkazi nabranih kovin, cunj itd. dotične šole.

6. Zanimiva bi bila tudi zbirka raznega kruha, ki ga ljudstvo uživa v sedanjih dobi, v trajen spomin, češ, tak-le je bil naš »vsakdanji kruh«, a vendar nismo podlegli...

7. Manjkati bi tudi ne smela zbirka slik raznih vojskovodij, zbirka raznih vojnih znakov, ki jih je že precejšnje število, večina seveda za »Rdeči križ«, bodisi naših ali zavezniških ali pa celo naših sovražnikov. Napačna bi ne bila povrh še zbirka vojnih poštinih znamk, dopisnic, denarja itd.

8. Slednjič naj se vežna vrata vsake šole porabijo v zabijanje vojnih žrebljev s primernimi okraski. Čisti dohodek naj se naloži kot nedotakljiva glavica, in obresti te glavice naj se porabljajo v pomoč najubožnejšemu vojnemu invalidu dotičnega šolskega okolišča.

Te vrstice naj značijo na debelo obtesan okvir šolskega vojnega muzeja! Ako se zdi kateremu tovarišu ta misel dobra, naj jo uvaža; ravno tako jo priporočamo našemu c. k. deželnemu šolskemu svetu v blagohotno uvaževanje!

Ivan Šega.

Vojna.

JUNAKOV GROB.

IVAN SEDMAK.

Na braniku naše slovenske Gorice je padel junaške smrti tovariš Ivan Sedmak, učitelj v Iloku v Istri. — Pokojni učitelj-junak je od vsega srca ljubil svojo ožjo hrvaško-slovensko domovino Istro in njeno deco ter je zvesto, neumorno, požrtvovalno in uspešno deloval v šoli in izven nje za nje blaginjo in napredek. Končno je za njeno obrambo dal svoj največji zaklad — svoje idealno življenje! Da bi le bila tudi ta žrtev v korist slavi in lepši bodočnosti ljubljene naroda!

Bodi vzornemu kulturnemu delavcu-junaku, za dom in cesarja padlemu narodnemu učitelju ohranjen neminljiv spomin v srcih naroda in stanu, ki jima je bil odličen član!

FRANC PIRC.

Letos ob Svečnici je umrl v neki bolnici na Štajerskem tovariš Franc Pirc, učitelj v Žužemberku na Dolenjskem. Bil je poklican v vojaško službovanje, a napadla ga je težka bolezen, ki ga je končno rešila vseh muk. Svoj čas je služboval v Gorici, potem se je preselil na Kranjsko; po nemirnem potovanju križem slovenske zemlje je dospel naposled do trajnega pokoja. — Rojen je bil leta 1874. na Črnem vrhu, učiteljske je dovršil leta 1896., definitivno pa je bil nastavljen leta 1906.

Bodi mu lahka domača gruda in prijazen spomin med nami!

K AVSTRO-GRSKI VOJNI RAZSTAVI NA DUNAJU 1916.

Na tej znameniti razstavi bo poleg kopne armade zastopana tudi naša vojna mornarica, ki bo imela poseben oddelek. Ta oddelek bo razdeljen v več skupin; razen glavne skupine in posebnega oddelka »praporni ogled« bo vseboval skupine: 1. ladijski modeli, 2. torpedni in mornarični izstrelki, 3. izdelki vrvarske industrije, 4. mornariška obleka in oprema za častnike in moštvo in 5. navtični merilni instrumenti. Posebno zanimiva bo skupina trofej iz sedanje vojne: predmeti s sovražnih potopljenih ladij, in sicer s francoskih podmorskih čolnov »Curie« in »Bernucelli«, z italijanske oklopne križarke »Giuseppe Garibaldi« itd., dalje pa tudi deli sestreljenih italijanskih zračnih velikanov »Citta di Ferrara« in »Citta di Jesi«, pisemska vreča, ki jo je neki italijanski letalec vrgel v Trst, sovražne granate in kos razletele srbske mine, ki so ga našli blizu mesta, kjer je ponesrečil monitor »Temes«.

ITALIJANSKI UČITELJI.

Italijansko učiteljsko društvo je izdalo na učitelje okrožnico, v kateri zahteva od njih, naj vzpodbujajo otroke, da nabirajo razne kovine: železo, baker, pločevino itd., ker armadno vodstvo toži, da manjka kovin.

ODPRAVA BELIH ŽEPNIH ROBCEV PRI ARMADI NA BOJIŠČU.

Višje armadno poveljstvo je naprosilo vojno ministrstvo, naj ne pošilja armadi na bojišče več belih robcev, marveč barvane. Nadomestnim četam se je zato naročilo, naj pohodnim oddelkom prepovejo vzeti s seboj bele robce. Bele robce pri armadi na bojišču zamenjajo polagoma z barvanimi.

PO VOJNI PRIDEJO TUDI ŽENE NA VRSTO.

V nemški javnosti živo razpravljajo o predlogu, da se naj uvede po vojni tudi ženska službena dolžnost. Vsaka telesno sposobna žena naj bo zakonito primorana se podvreči eno leto državni ali javni službi, da se izvežba v panogah, ki so ženam primerne in za razvoj države važne. Žene bi odslužile svoje leto v bolnišnicah, otroških vrtcih, vzgojevališčih, kuharskih šolah, vzornih gospodarstvih itd. Ta službena dolžnost naj bi bila splošna, kakor je vojaška za moške.

POMANJKANJE PORODOV.

Sedanja vojna zahteva ogromno žrtev. Ne samo, da je že padlo silno mnogo zdravih ljudi, in se nič ne more vedeti, koliko jih še pade, tudi na zdravju bodo vojaki hudo trpeli, tako da jih pač ne bo preveč, ki bodo dali življenje krepkim in zdravim otrokom. To je seveda za vse države velika škoda, zakaj vsaka država želi imeti čim več zdravih prebivalcev; toliko več je davkoplačevalcev, toliko več vojakov, toliko več delavcev vseh vrst, toliko več bogastva. Že pred vojno so v nekaterih državah s skrbjo opazovali, da pojema število porodov. Imoviti ljudje imajo navadno manj otrok kakor ubožni, a že pred vojno se je pokazalo, da so tudi ubožni ljudje začeli omejevati število otrok. V Berlinu so svoj čas socialne demokratke začele celo agitacijo, da naj več ne rode, češ, otrok je za starše le kazen, ker poveča itak velike skrbi. Zdaj so v pruskem državnem zboru obširno razpravljali o pojevanju porodov. Sredi minolega stoletja je prišlo na Nemškem na tisoč oseb povprek 35 do 40 porodov na leto, začetkom sedanjega stoletja pa le še 22 do 27 porodov. Vladni zastopnik je pojasnil, da se krči na Nemškem v sedanjem stoletju število porodov trikrat hitreje kakor prej, in da ga ni kulturnega naroda, kjer bi število porodov tako padalo, kakor pri Nemcih. Na Francoskem je poteklo 70 let, preden se je število po-

LISTEK

Anton Gaspari:

Pisma.

(Pisma 1916.)

BRATEC.

Veš, za hišo že črešnja cvete, griček je ves svežezelen, lastovke po vasi beže, s kljunčki drobijo, v gori z lesk mačice visijo, dnevi so jasni, solnce jih greje, večeri tihi, tihi, v nočeh zvezde živo gore — tako je pri nas...

A ti si tako daleč od nas, tako daleč v sneženih gorah, podnevi nevarnost, v nočeh mrz — če mislim na vse to, me je v srcu strah... Kdaj prideš domov?... Pridi kmalu, ker sva z mamico čisto sama, dolgečas po atku, Tončku in tebi je nama.

SESTRICI.

Ti sladko spančkaš, jaz vso dolgo noč bedim, ti o meni sanjčkaš, usteca drobna premičeš, komaj slišno me kličeš, a jaz na straži stojim in te čujem... Mislim nate — saj si tako lepa, tako mlada in me imaš tako, tako rada in tebe jaz —

kako bi te ne ljubil, saj si moja mala, pridna sestra, ki misliš ves dan name, ki sanjaš vso noč o meni, ki moliš zame... Še čutim, kako ti je ob sjovesu trepetala ročica, še vidim, kako je plakala v očeh ti solzica.

VESELO SPOROČILO.

Danes mi je v srcu gorko — čutim: to ni le hip, ki v mislih ostane, v srce plane in se preko žil preljuje, da nekje daleč od srca umre — to je življenje vse — pomladni dan — v njem cveto zlate poljane, tisoč solnc sije, sije, njim slavci pesmi naših šim govoré, nikjer rčne sence — žal — misli, besede —

nikjer črne sence — žal — misli, besede — le naglji, lilije, resede...

PRIJATELJU.

Pišem Ti v srcu pismo solz krvavih, preliti iz spominov skelečih, nabranih gorja hipov trpečih, časov bolnih, dni in ur nezdravih.

Pišem Ti v dalje, Tebi od usode izbrane, dolga je pot — pa jo misel prehodi — po široki zemlji gališki blodi, išče grobove, kliče Tvoje pekoče rane. —

A obzorjem vsem je mesto neznan, ne zna zanj bitje, nihče ga ne najde, kjer je Tvoje žlahtno srce pokopano...

Povej mi v sanjah: Kam naj misel zajde, kam zasadi naj svežih rož Ti roka, kje naj srce do krčev se izjoka? —

rodov tako skrčilo, kakor pri Nemcih v 12 letih. Zdaj je na Nemškem na leto 560.000 porodov manj, kakor bi jih moralo biti, če bi prišlo na tisoč prebivalcev še toliko porodov, kolikor jih je prišlo leta 1900. To pomeni, da bi Nemčija lahko imela 2 in pol milijona več prebivalcev, kakor jih ima sedaj. Za Nemčijo je še sreča, da je umrljivost otrok razmeroma majhna, ker so gospodarske in zdravstvene razmere jako ugodne. A dočim je postala umrljivost za 4:4 odstotkov manjša, je število porodov padlo za 7:7%. Po sodbi nemškega vladnega zastopnika ne bo mogla Francija nikoli več popolnoma preboleti izgub v sedanji vojni, a tudi Nemčiji grozi nevarnost. Glavni vzrok nazadovanja porodov v Nemčiji je po sodbi pruskega vladnega zastopnika, da so ljudje dobili nove nazore o zakonu in otrokih. Ljudje smatrajo otroke za breme, ki jim nalaga različne odgovornosti in jim povzroča velike skrbi in stroške. Res je, da izhaja težje, kdor ima več otrok, a vendar je obžalovati, da je jako mnogo žen, ki ne marajo imeti otrok, in je obsodbe vredno, kako se razširjajo sredstva proti spočetju. Vrhutega je treba računati s tem, da umrje na Nemškem vsak dan povprek 18 žen na porodik, in bo zaradi tega treba babilstvo temeljito preurediti. Tudi v Avstriji ne bo v tem oziru mnogo drugače.

SIBIRIJA.

Večkrat smo čitali v sedanji vojni z Rusijo, da se v ruski vojski zlasti odlikujejo glede hrabrosti in vztrajnosti čete takozvanih Sibirijakov. Še bolj nas je pa jela zanimati Sibirija, ker mnogo vojniš ujetnikov, najbrže večino, pošiljajo v Sibirijo. To dejstvo je zbuvalo v svojih ujetnikov skrbi, ker pripovedujejo o Sibiriji grozovite stvari. Saj je Sibirija dežela izgnancev, kamor pošilja ruska vlada svoje vsakovrstne zločince. Vobče prevladuje tudi mnenje, da je v Sibiriji silen mraz in nerodovita zemlja. — To naziranje treba popraviti. Predvsem bodi povedano, da je Sibirija silno velika dežela. V primeru samo dve števili. Nemčija meri okoli 540.000 kvadratnih kilometrov, Sibirija pa nad 12.518.000. Sibirija je torej triindvajsetkrat tako velika kakor Nemčija. Prebivalstvo Sibirije šteje danes okoli deset milijonov. Res je pa tudi, da je nekaj več Sibirije nego polovica nepripravne za bivanje človeka, to je ves severni del, ki meji na Severno ledeno morje. Takoj ob morskem obrežju se razprostira obširna močvirna ravnina Tundre, ki imajo le malo rastlinstva, a so bogata lovišča za divjačino. Od tam dobivamo dragoceno kožuho vino. Lov pa počema boljbolj, ker je silno rajšji divji lov. V mrzlejših krajih se peča z lovom domače prvotno prebivalstvo, ki se nahaja nekako na tisti stopnji kakor evropski Eskimi ali pa še ne. To so potujoči rodovi Ostjakov, Jenisejcev, Samojedov, Vogulov, Sojotov, Jakutov, Kalminov, Buretov, Tunguzov in Kamčadalov. Na Tundre meji na jugu gozdovje, ki prihaja proti jugu vedno gostejše in izrabljivejše. Nasprotno je pa južni, razmeroma ozki pas, ki pravzaprav meji na prave azijske dele Rusije in na Kitajsko, izredno rodovitno, najboljša zemlja za obdelavanje. V nekaterih krajih prospeva tukaj tudi južno sadje. — Približno polovico prebivalstva tvorijo Rusi in njih potomci. Pod imenom Sibirijaki umevamo navadno potomce priseljenih Rusov in potomce domačinov in priseljencev. Rusi so se deloma naselili v Sibiriji prostovoljno, deloma so pa bili izgnani tja. Usoda teh ni bila vedno grozovita. Kar se tiče grozovitosti katorge in tudi lajših ječ, o katerih smo čuli take grozote, da so se nam ježili lasje, zadeva samo del izgnancev, med njimi seveda takih, s katerimi sočustvujemo naše človeške simpatije. Veliko večino izgnancev tvorijo ljudje, ki so morda res napravili zločin, pa ne toliko iz hudobnosti svoje narave, marveč zaradi tega, ker se niso znali premagovati ali iz strastnosti, z eno besedo: ne iz zlobnih namenov. Drugi del tvorijo taki, ki so zagrešili takozvane politične zločine lažje vrste, torej gotovo svobodnejši in živahnejši duhovi; tretji del obsega končno ljudi, ki so se upirali oblastem, ali so jih te mučile toliko časa, da so se jeli upirati, in končno tudi nekaj povsem nedolžnih ljudi, ki so postali žrtev nepravilnega pravosodstva. Vsi ti niso prišli v ječe, smeli so se nastaniti v določenih krajih dežele in so ostali tam kot priseljenci. Ruska politika izganjanja je imela namen, naseliti neobljudeno Sibirijo, kar je tudi pospeševala s tem, da je prostovoljnimi priseljenecem prodajala prav poceni zemljo. Ta pot bi bila prava, ker je bila zlasti za ruskega kmeta jako vabljivo, da se na tak način osamosvoji, zakaj v Sibiriji ni bilo nikdar tlake. Da pa ta način naseljevanja ni uspel, je bila kri-

va slaba politična uprava. — Poznavalci razmer menijo, da je politična zrelost sibirskega prebivalstva mnogo višja nego ta evropskih Rusov, in cela Sibirija, če jo presojamo čisto politično, ima še lepo bodočnost. Pravijo namreč, da so sibirski izgnanci večinoma najnadarnejši deli ruskega prebivalstva. — Brez vseh predhodkov lahko trdimo, da je tretjina Sibirije nadopolna naselniška dežela. Ta del Sibirije je pa še vedno sedemkrat tako veliko ozemlje kakor Nemčija, in ima sedaj le eno sedmino prebivalstva Nemčije. Kadar pa bo južna Sibirija tako gosto naseljena kakor je Nemčija, bo imela 500 milijonov prebivalcev. — Kdor se bolj zanima za življenje in odnose, ki vladajo v Sibiriji, tega opozarjamo na znamenito delo A. M. Dostojevskega »Zapiski iz mrtvega doma«. (Slovenska Matica 1912).

POLJAKI NA PRUSKEM.

V pruski zbornici je prišlo do zanimive debate. V pruskem proračunu se namreč tudi sedaj nahaja postojanka 100 milijonov mark za »naseljevalne namene«. Poljski govorniki so izrazili bojazen, da se bo ta vsota kakor prejšnja leta porabila za nakupovanje poljskih posestev, oziroma za nemško kolonizacijo v poljskem delu Pruske. Predlagali so zato, da se sprejme v zakon določba, ki bo izrečno ugotovila, da se pri uporabi tega kolonizacijskega fonda ne sme delati nobene razlike glede vere, političnega prepričanja in narodnosti. Poljedelski minister Schorlemer je izjavil, da je fond namenjen sedaj predvsem za naseljevanja vojniš invalidov in da se ga bodo seveda tudi vojski poljske narodnosti lahko posluževali. Vsekakor pa je treba čuvati nemške kolonizacijske interese pred smotno poljsko naseljevalno politiko. O stvari se je razvila živahna razprava, v kateri so zlasti socialisti podpirali poljsko stališče ter svarili pred protipoljsko politiko. Po ponovnem glasovanju pa je bil poljski dodatni predlog odklonjen.

SKRAJŠANA UČNA DOBA VSEUČILIŠČNIKOM V VOJNI.

Naučni minister je odredil, da se skrajša učna doba juristom in filozofom, ki se nahajajo v vojni. Juristom se bo od vojaške službe vštelo dva tečaja, študirali bodo samo tri leta. Da pa bodo obdelali vso snov, bodo študirali v posebnih kurzih in repetitorijih. Tudi juristi, ki še niso napravili prvega državnega izpita, lahko navzlic temu poslušajo predmete za drugi izpit. Prvi izpit imajo položiti tekom pol leta. — Medicinci bodo morali pa bolj pridno obiskovati predavanja in posebne vaje. Drugi rigoroz bodo lahko delali že na koncu 9. tečaja, tretjega v začetku 10. tečaja in po izkušnjah bodo promovirani za doktorje. Filozofom se bo vštelo dva tečaja. Učiteljskim kandidatom se bo pod gotovimi pogoji dovolilo polagati izpit. Te odredbe veljajo tudi za svoječasno demobilizacijo, ne veljajo pa za študente, ki so prostovoljno vstopili v vojaško službo ali zaradi sovražne invazije ali interniranja niso mogli nadaljevati svojih študij.

»NEMŠKI ROJAKI NA BOJIŠČU!«

Pod tem naslovom priobčuje v nemških listih predsednik nemškega »Schulvereina«, državni poslanec in načelnik nemškega »Nationalverbanda« dr. Gross, naslednji oklic, namenjen vojaštvu nemške narodnosti na bojišču: »Nas zaostale je zadela gotovo ne hvaležna naloga, da varujemo in upravljamo nemško narodno imetje v domovini za vaše odsotnosti. Dohodki so se sedaj zaradi splošnega pomanjkanja denarja, zaradi sedaj bolj vojni preskrbi posvečene dobrotelosti tako znižali, da smo morali ustaviti velik del podpor šolam in otroškim vrtcem. Kar se še vzdržuje, je naravnost neizogibno potrebno. Vsakdo vas ve, da nas celo sijaen vojni uspeh ne odveže skrbi za vzdrževanje nemških jezikovnih tal iz mnogih vzrokov, ki govorijo ravno za vojniško poživljenost nemških bojevnikov. Če hočete, da se ohrani nemška dediščina v vaši odsotnosti, nabirajte med svojimi nemškimi vojnimi tovariši in pošiljajte nam darove. Nemški narod in vaša nemška domovina vam bosta hvaležna!«

SKRB ZA SUPERARBITRIRANE VOJNE INVALIDE.

Vojno ministrstvo je izdalo več važnih odlokov, ki odredjajo sledeče: Že superarbitrirani vojni invalidi, ki so še potrebni razpravljanja ali šolanja, se lahko javijo sami ali pa jih naznani deželna komisija, da se gredo še zdraviti v vojaške

zavode, ki so najbližji njihovemu bivališču. V bolnicah še nadalje dobivajo svojo oskrbno pristojbino, poleg nje pa še obleko, hrano in stanovanje v naturi. Ta odredba velja tudi za notranje bolezni.

VPOKLIC PISAVE ZMOŽNIH ČRNOVOJNIKOV.

»Reichenberger Ztg.« poroča: Vojni minister je izjavil, da bodo v najkrajšem času vsi črnovojniki, ki znajo pisati in ki doslej še niso bili vojski, vpoklicani, da bodo nadomestili pisarniško in podobno osobe, v kolikor je sposobno za službo na fronti.

DEBATA O MIRU V ANGLEŠKI ZBORNICI.

V angleški zbornici je poslanec delavske stranke Snowden rekel, da se trajen mir ne bo nikdar dosegel z nadaljevanjem vojne, ampak samo s pogajanjem. Snowden pravi, da je že prišel čas za mirovna pogajanja in zato poziva vlado, naj naznani svoje mirovne pogoje. — Bivši minister Trevelyan je vprašal, zakaj vlada ne povedati svojih mirovnih pogojev. — Ministrski predsednik Asquith je odgovoril: Jasno, razumljivo in v važnih besedah sem že povedal, pod katerimi pogoji bi bila Angleška pripravljena skleniti mir. Danes bom to ponovil, kar sem rekel 9. novembra leta 1914: »Meča, ki ga nismo prav lahko potegnili, ne bomo prej vtaknili v nožnico, dokler Belgija — in pristaviti hočem — Srbija ne dobita nazaj v polni meri vsega, in sicer več kot vsega, kar sta žrtvovali, dokler ni Francija zadostno zavarovana proti napadu in dokler ne bodo pravice malih narodov postavljene na varen temelj in dokler ni popolnoma in končno uničeno vojaško gospodarstvo Prusije. Ali je treba še večje jasnosti? Samo na tej podlagi je mir mogoč.«

O NEMŠKIH SMOTRIH.

V Nemčiji doslej ni bilo dovoljeno razpravljati o vojnih smotrih Nemčije. Te dni pa je pruski deželni zbor sprejel predlog, naj se dovoljuje razprave v časopisju o tem. Berlinska »Kreuzzeitung« pripominja umestno: »Ako bi vlada odobrila ta predlog, bi imelo to jako dobrih posledic. Zaradi naše molčljivosti se dozdevamo inozemstvu slabši, nego smo. Poglejmo naše sovražnike, pa bomo videli, da ne ostaja brez sugestivnega delovanja, in je nerazmerje inapram dejstvom očitno. Škodljivo je, da smo mi v dušnem in moralnem vojevanju potisnjeni v defenzivo. Nesrečna skromnost in rezerviranost!«

TRISTO MILIJARD VOJNIH STROŠKOV.

»Pall Mall Gazette« je izračunala, da bo dosegla skupna vsota vojnih izdatkov za vse bojujoče se države koncem leta 1916. znesek 300 milijard.

BELGIJSKI KARDINAL MERCIER.

Belgijski kardinal Mercier je bil v Rimu. O tem posetu sedaj listi mnogo pišejo. Katoliški »Giornale d' Italia« pravi, da kardinal svoji deželi, ki živi v upanju, da ura pravice ni več daleč, prinese iz Rima več kakor preproste besede. Nasprotno pa pišeta »Secolo« in navadno dobro poučena »Correspondenza«, da kardinal ni mogel doseči, da bi papež nastopil za Belgijo. Papež je izrazil samo svojo naklonjenost in upanje, da Belgija zopet vstane. »Neue Züricher Ztg.« zve iz dobrega vira: Papež ni odobril pisma belgijskih škofov o dozdevnih nemških grozovitostih in je prepovedal nadaljne korake v tej zadevi. »Corriere« piše, da ostri članki nemškega časopisja (posl. Bachem v centurmovi »Köln. Volksztg.«) niso na kardinala napravili nobenega vtiska. Kardinal sam je rekel, da se pri svoji vrnitvi nima bati nobene grožnje ali sile. Pri odhodu so mu nove nemške oblasti dale obsežno garancijo, da mu vrnitve ne bodo ovirali. V Florenci je kardinala pozdravila velika množica in kardinal nadškof Mistrangelo. Klicali so: Naj živi junaška Belgija! — Korespondenčni urad poroča: Tudi v Florenci na kolodvoru in pri neki cerkveni slavnosti je bil kardinal Mercier predmet politične demonstracije. Otrokom je odgovoril: Molite za osvoboditev in zmagajo Belgije, kakor molim tudi jaz za Italijo in njeno popolno zmago, zakaj tako molimo skupno za triumi kulture, pravice in pravice. — V razgovoru z zastopnikom lista »Nazione« je kardinal rekel,

da je on kakor so tudi Belgijci gotovi italijanske zmage, in sicer bodo zmagali skupno z Belgijo, ker je pravica in slava na njihovi strani.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Vodstvo ljudske šole na Bazovici kot dohodek prireditve 2. in 6. februarja 233 K 46 vin.; za »Brambni ščit« v Ljubljani: I. mestna deška ljudska šola 100 K 10 v.; II. mestna deška ljudska šola 29 K 30 v.; III. mestna deška ljudska šola 37 K 27 v.; IV. mestna deška ljudska šola 28 K 34 v.; pomožna šola na IV. mestni deški ljudski šoli 7 K 96 vin.; mestna slovenska dekliška osemrazrednica pri Sv. Jakobu 133 K 86 vin.; šišenska deška in dekliška ljudska šola 74 K 20 vin.; učenci in učenke iz Pudenta, ki obiskujejo ljudsko šolo v Igavasi, čisti dohodek predstave »Sanjavi Janko« 14 K; v počastitev spomina tovariša Franca Setine: Posojilnica v Črnomlju 15 K in stotnik Avgust Jeršinovič 10 K; Lina Hrastova za šolsko vodstvo Ravne-Zakriž 11 K 19 vin.; šolska mladina v Starem Kotu 4 K; tovarišica Asta Matanovičeva v Ljubljani nabrala 31 K; čisti dohodek dveh gledal. predstav pod režijo tovariša Stanka Gradišnika v Mozirju 382 K 35 vin.; otroška prireditve CMD v Lonjerju 47 K 21 vin.; učiteljica Tonica Kračmanova v St. Lenartu pri Laškem trgu 3 K; ravnatelj F. Robič in učitelj F. Zacherl v Ljutomeru po 5 K = 10 K; vodstvo ljudske šole v Gropadi-Padričah čisti dohodek prireditve šolske mladine 225 kron; skupaj 1397 K 24 vin. V zadnji štev. izkazanih 40.241 K 29 v. Danes izkazanih 1.397 K 24 v.

Doslej nabranih 41.638 K 53 v. Prosimo nadaljnih obvestil, oziroma izpolnil dosedanjih izkazov!

Smrt in življenje.

Niti tridesetletna vojna ni povzročila toliko strahot, toliko opustošenja in smrti, nego jih povzroča sedanja vojna. Zato je umestno, da se poraja tisoč vprašanj, ki jih bo treba rešiti, ako hoče trpeče človeštvo, da se iz sedanje splošne in grozne smrtno žetve dvigne — če bo to sploh mogoče — novo življenje.

In eno najvažnejših vprašanj — ako ni sploh najvažnejše — je: Ali ni fizično in moralno zdravje bodočih generacij — tudi slovenskih! — v nevarnosti?

Temu vprašanju je posvetil posebno pozornost švicarski list »Neue Züricher Zeitung«. Narodi krvavé in se potapljajo v tej krvavi borbi. Kakšen bo bodoči rod? Fizično in moralno zdravje je vprašanje politične, socialne in gospodarske bodočnosti naroda — torej je to skupno narodno vprašanje, kakor si važnejšega ne moremo misliti.

Ze sedaj obračajo posebno v Nemčiji in Franciji, koder je povzročila vojna največja opustošenja, temu vprašanju največjo pozornost. — V Nemčiji se oglašajo od vseh strani z nasveti, kako bi ustavili padanje rojstev. Govore in pišejo o zaščiti mater, o podpori za izboljšanje položaja ubožnih mater in dojenčkov. Državne in privatne porodnišnice in najdenišnice so že sedaj izdatno pomnožili. Čujejo se zahteve, naj država naravnost poseza v rodovinske razmere, naj daje premije in podpore v vzpodbudo, da se ljudje ne bodo bali večjega števila otrok... Na Francoskem hočejo adobtirati belgijske in srbske sirote po padlih vojakihi. Tudi francoske žene hočejo v tem pogledu nasproti domovini v polni meri vršiti svojo dolžnost.

Švicarski list pravi, da je taka prizadevanja s stališča domovinske ljubezni le pozdravljati; vendar ne smemo prezreti vprašanja, ali je sploh priporočljivo, da vojskujoče države sedaj pospešujejo pomnoževanje ljudstva. — Proti temu govorijo mnogo tehtnih pomislekov, ki so po večini moralnega značaja. — Naj se opusti vsaka propaganda takozvanih vojniš žentev, naj se opuste več ali manj jasna namigavanja vojakom na dopustu, kako naj vrše svoje dolžnosti doma. Naj se pazi, da se pridobljene bolezni ne prelijejo po materinem mleku v otroka. Ne zanemarjajte skrbi za že rojene otroke in za one, ki se imajo roditi! Dolžnost državnih in privatnih ustanov je skrb, da ne bodo prihodnje generacije trpele na posledicah bolezni in nezadostne ter slabe prehrane!

Neomejeno porajanje otrok ima za potomostvo slabe posledice, in sicer v interesu domovine in človeštva. — Kaj nam hočejo stotisoči duševno in telesno bolnih in nesposobnih? Siromaštvo in beračija!